

HIRVENSALMEN HISTORIA 1868–2018

Alustava sisältösuunnitelma/25.3.2017/PP

Hirvensalmen historiankirjoituksen historiaa

Ensimmäiset kuvaukset Hirvensalmen historiasta ovat vuonna 1889 julkaistussa Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirjassa, jossa on kappalainen **Fredrik Ferdinand Sireliuksen** (tai hänen poikansa) kertomus Hirvensalmen historiasta. Vuonna 1913 paikkakunnalta kotoisin ollut **Kasper Tantt** teki luonnoksia Hirvensalmen historiaa varten.

Hirvensalmen historiaa on kirjoitettu yleisesti ottaen melko hyvin. **Toivo Mönkkösen** Hirvensalmen historia I vuodelta 1968 ja Mönkkösen ja **Veikko Huttusen** yhdessä kirjoittama Hirvensalmen historia II (1989) kattavat alueen historian vuoteen 1868. Varhaisvaiheet on käsitelty perusteellisesti, joskin esihistorian osalta teokset ovat vanhentuneita. Jyväskylän yliopiston kotiseutusarjassa julkaistu Hirvensalmen kirja (1979) puolestaan käsittelee kunnan historiaa sen lähes 110 vuoden ajalta eli 1970-luvun lopulle. Kirja koostuu 17 kirjoittajan artikkeleista. Kuusi kirjoittajaa oli Jyväskylän yliopiston tutkijoita tai opiskelijoita. Teoksessa käsitellään myös kansankulttuuria, kieltä ja se sisältää muisteluja. Teoksessa on kirjattu hyvin kunnan perushistorian ainekset.

Teokset ovat sisällöltään pääosin kvalideja, joskin oman aikansa tuotteita. Aika on ajanut ulkoasun ohi – kuvia ei juurikaan ole ja taitto on perinteinen. Uutta aikaa kuvastaa FM **Sanna Kekkonen** vuonna 2003 julkaistu Puulaa pitkin, Suonnetta soutaen – ihmisiä ja ilmiöitä Hirvensalmella.

Varsinaisten historiategosten lisäksi Hirvensalmelta on julkaistu useita kylä- ym. historioita, joista **U. Inkeröisen** Simpiän sylissä, Karttuun kainalossa (2000), **L. Pölläsen** Väisälänsaari (1985) ja Väisälänsaaren ja kylän historiikki (1997) kertovat Hirvensalmelle ominaisesta saaristolaisasutuksesta. Hirvensalmelta kotoisin olevan prof. **Aila Mielikäisen** tutkimuksissa Hirvensalmen murteella on roolinsa.

Hirvensalmen kirjan julkaisemisesta on kulunut lähes 40 vuotta. Sen jälkeisestä ajasta on osittaisesityksiä (esim. Kekkonen teokset), mutta kokonaisesitys puuttuu. Lisäksi 40 vuoden aikana julkaistun tutkimuskirjallisuuden, uuden tiedon ja näkökulmien määrä on merkittävä. Työn alle tulevaan historiategokseen on tarkoitus yhdistää kysymyksenasettelultaan, teoittelultaan ja näkökulmiltaan nykypäivän historiatego, jossa yhdistyvät laaja-alainen tutkimusote, luettavuus ja kiinnostava ulkoasu.

Hirvensalmen historia 1868 – 2018 (320 s)

Hirvensalmen historiassa on tarkoitus liittää Hirvensalmi osaksi lähiympäristöään, maakuntaa, sekä osaksi Suomen kehitystä viimeisen 150 vuoden aikana. Teos tulee täyttämään paikallishistorian perustehtävän (tietokirjaluonne), mutta myös sitomaan Hirvensalmen ja hirvensalmelaiset osaksi suomalaisen yhteiskunnan kehitystä ja ilmiöitä. Kysymykset *Mihin tämä tapahtuma liittyy?*, *Minkä ilmiön osa se on?* ja *Mikä siinä on erityisesti hirvensalmelaista?* ovat keskeisiä kautta teoksen.

On mahdollista lähestyä 150 vuotta tiettyjen perinteisten käännevuosien kautta tai ilmiöiden ja pitkien linjojen kehityskaarien avulla. Teoksen rakenne selkenee tutkimuksen ja kirjoituksen

myötä. Mikäli tarkastellaan ”käännevuosia”, voi teos rakentua esimerkiksi kolmesta pääluvusta, joissa käsitellään kaikkia ajanjaksolle sattuvia ilmiöitä. Esimerkiksi näin:

1. Aika ennen kunnan perustamista
2. Hirvensalmi kuntakokouskaudella 1868 – 1918
3. Hirvensalmen kunta 1918 - 2018

Olen kuitenkin alla hahmotellut yleisiä historian ilmiöitä, kehityskulkuja ja tapahtumia lähtien paikallisesta näkökulmasta. Läpi kaikkien lukujen esille nostetaan henkilöitä, ilmiöitä ja tarinoita, jotka kuvaavat ko aihepiiriä, ovat joko tyypillisiä ja tavallisia tai erikoisia ja huomattavia. Olennaista on, että Hirvensalmi toimii ikään kuin esimerkkitapauksena Suomen ja suomalaisen yhteiskunnan ja kunnan kehityksestä 150 vuoden aikana.

HIRVENSALMEN HISTORIA 1868 – 2018

Kun hirvensalmelaisista tuli hirvensalmelaisia (vuoteen 1868), 32 s

- esihistoria
- kappeliseurakunnan aika
- isojako (kylät ja tilat)
- Hirvensalmi Suomen kartalla (sijainti ja saavutettavuus/kansankulttuuri)

Hirvensalmelaisten 150 vuotta, 32 s.

- väestönkasvun vaihteluja
 - o syntyvyys ja kuolleisuus, muuttoliike
- tilallisia ja työväkeä
 - o elämää saaristossa
- työttömyys ja asutustoiminta
- savupirtistä omakotitaloon
 - o asumisen muutokset, sähköistäminen
 - o kunnan kaavoitus
- uusia hirvensalmelaisia
 - o mökkiläiset ja vapaa-ajanasijat
 - o pakolaiset hirvensalmelaisina
 - o ”nurmijärvi-ilmiö” Hirvensalmella

Elinkeinot, 48 s.

- maatalous ammattimaistuu
 - o tilaluku ja kasvinviljely
 - o karjatalous
 - o koneistuminen
 - o maatalous rakennemuutoksessa
 - o EU-Suomen maatalous Hirvensalmella
- metsätalous ja alan yritykset
 - o metsät hirvensalmelaisten omaisuutena
 - o metsän käyttö ja hoito
 - o metsästä syntynyt teollisuus
 - Kissankosken paperitehdas

- sahat
 - muut yritykset
- kaupankäynti ja pankkitoiminta Hirvensalmella
 - o elinkeinovapaus
 - o yksityiskauppiaita ja osuuskauppoja
 - lähikauppojen nousu ja tuho
 - o omat rahat, omat pankit
 - Hirvensalmen Säästöpankki itsenäisenä v. 1983
 - Hirvensalmen Osuuspankki, Suur-Savon Osuuspankkiin 2017?
- muu yritystoiminta
 - o sijoittumisen työntö- ja vetotekijät
 - o teollisuus
 - o matkailu

Hirvensalmi reittien varrella, 16 s

- vesitiet ja laivaliikenne
- maantiet – autoistuminen
- posti ja puhelin
- paikallislehti
- internetaika – saavutettavuuden uudet mahdollisuudet

Hirvensalmen kunta, 56 s

- Hirvensalmen kunnan perustaminen
- kuntakokouskausi 1868 – 1918
- valtuuston johdolla 1918 –2018
- kunnan tehtävät ja palvelut
- viranhaltijat ja toimitilat
- luottamusmiesten Hirvensalmi
 - o kuntakokous, rajoitettu äänioikeus
 - o valtuuston johdolla, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus
 - o kunnanhallitus
 - o lautakunnat
 - o poliittinen jakauma ja sen muutokset
 - o harjoitettu politiikka, periaatteet, strategiat ja tavoitteet
 - o kunnan talous
- kunnan kehitys sidotaan valtakunnalliseen kehitykseen ja lainsäädäntöön, hyvinvointivaltion rakentamiseen, valtionosuusjärjestelmän ja sen muutosten vaikutuksiin, rakennemuutoksen vaikutuksiin jne.

Hirvensalmelaiset opintiellä, 16 s

- Apajalahden kansakoulu – Mikkelin läänin ensimmäinen
- kansakoulusta peruskouluun
 - o piiriasetus ja kansakoulut, laajimmillaan 1965
 - o peruskoulu 1974

- kahden koulun kunnaksi
- jatko-opinnot oman kunnan ulkopuolella
 - Otavan opisto
 - lukio, ammattikoulutus, yliopisto
- kansalaisopisto
- kirjasto

Hirvensalmelaisten sairaus ja terveys, 16 s

- kättilöstä kunnansairaalaan
- palvelut yhteistyössä naapureiden kanssa
 - Mikkelin seudun kansanterveystyön kuntainliitto ja muut kuntayhtymät
- mikä hirvensalmelaisia vaivasi?
 - sairaudet ja kuolinsyyt
- Essoten kautta maakunnalliseen sosiaali- ja terveystoimeen

Sosiaalityö

- vaivaishoidosta kunnalliskotiin
- kotien ja perheiden tukeminen, lasten päivähoido, kehitysvammahuolto ym.

Hirvensalmelaiset vapaalla, 32 s

- kansalaisyhteiskunnan nousu luo yhdistystoiminnan
- elinkeinotoiminnan yhdistykset
- aatteelliset yhdistykset
- poliittiset yhdistykset
- maanpuolustusyhdistykset
- urheilu- ja kulttuuriyhdistykset
- Hirvensalmen hovit; juhannusjuhlia, tansseja, Tervaleppäjuhlia ja venekisoja

Hirvensalmen seurakunta, 32 s

- seurakunnan muuttunut rooli – miten uusi tehtävä löytyi?
- papit, lukkarit, kirkko ja seurakuntatalo, hautausmaa
- seurakuntaelämä ja hengelliset liikkeet
- seurakunta osana yhteisöä

Hirvensalmelaiset tekemässä Suomen historiaa, 32 s

- sortovuodet
- ensimmäinen maailmansota ja sisällissota
 - 24 hirvensalmelaista kuoli sisällissodassa tai siihen liittyvissä tapahtumissa
- 1930-luvun lama ja konkurssit
- toinen maailmansota
 - hirvensalmelaiset rintamalla
 - kotirintaman elämää

- sotasukupolvi hirvensalmelaisittain
- siirtokarjalaiset asettuvat Hirvensalmelle
- hirvensalmelaiset valtakunnan politiikassa
 - valtiopäivämiehet, kansanedustajat ja ministerit (Ahti Karjalainen)

Hirvensalmi uuden kynnyksellä, 8 s

- kunnan muuttuvat tehtävät maakuntahallinnon myötä